

KOLLEKTIIVISUUDESTA MONIARVOISUUTEEN

- muotoilijaksi ammattikorkeakoulusta

Sami Makkula

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

16.6.2006

Tekijä(t) Makkula, Sami	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 30	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Kollektiivisuudesta moniarvoisuuteen - muotoilijaksi ammattikorkeakoulusta		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Aino Lepänjuuri		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Muotoiluopiskelija aloittaa opintonsa aina erilaisin lähtökohdin. Elämäntilanne ja opiskelutausta on yksilöllinen, joten myös tie muotoilijan tutkintoon on yksilöllinen. Neljä esseetä pohtii kuinka muotoilijaksi kasvaminen ja kouluttautuminen toisaalta poikkeavat, mutta toisaalta voivat olla luomassa ammattikorkeakoulun oppimisen mallia. Ne esittelevät muotoilijan työn kvalifikaatioita, sekä pohtivat koru- ja hopeamuotoilun koulutuksen oppimiskäsityksiä suhteessa tämän päivän työelämän tarpeisiin. Lopuksi esitellään kokemukselliseen oppimiseen tukeutuvan iteroivan oppimisen malli.		
Avainsanat (asiasanat) muotoilija, muotoilu, iteroiva oppiminen		
Muut tiedot		

16.6.2006

Author(s) Makkula, Sami	Type of Publication Development project report	
	Pages 30	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title From collectivistic to pluralistic – designer from university of applied sciences		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) Aino Lepänjuuri		
Assigned by		
Abstract Students have always different starting points in polytechnics. History of student is unique. Four essays discuss differences of design education to others. Can it be as a model for learning model in polytechnics? Essays show qualifications of designer (jewellery design) and tell about demands of work. Finally there is introduced model of the iterative learning.		
Keywords design, designer, iterative learning		
Miscellaneous		

SISÄLLYS

- Johdanto
- Opiskeleminen ammattikorkeakoulun organisaatiokulttuurissa
- Käänteinen vauhtisokeus
- Kollektiivisuudesta moniarvoisuuteen
- Iteroiva oppiminen
- Yhteenveto

JOHDANTO

Kehityshankkeeni koostuu neljästä esseestä. Ne ovat puheenvuoroja ammattikorkeakoulusta ja muotoilijaksi kouluttautumisesta. Lähtökohdat ovat ammattikorkeakouluopiskelijassa ja ammattikorkeakouluopiskelussa. Lähestyn näitä lakien ja tavoitteiden näkökulmasta. Pohdin myös kuinka ammattikorkeakoulutus on muuttunut vuosien aikana, ja mihin suuntaan.

Käsittelen kehityshankkeessani muotoilijan koulutusta sekä tuon esille koru- ja hopeamuotoilun koulutuksen erityispiirteitä. Tarkastelen millaisin oppimiskäsityksin koulutusta annetaan, ja ovatko menetelmät muuttuneet ammattikorkeakoulun alkutaipaleella. Muotoilijan koulutusta ja ammattia katselen muotoiluyrittäjän, muotoiluopettajan sekä koulutuksen suunnittelijan silmin.

Opiskelija aloittaa opintonsa aina erilaisin lähtökohdin. Elämäntilanne ja opiskelutausta on yksilöllinen, joten myös tie koru- ja hopeamuotoilijan tutkintoon on yksilöllinen. Pohdin näissä neljässä esseessä kuinka muotoilijaksi kasvaminen ja kouluttautuminen toisaalta poikkeavat, mutta toisaalta voivat olla luomassa ammattikorkeakoulun oppimisen mallia. Esittelen muotoilijan työn kvalifikaatioita, sekä pohdin koru- ja hopeamuotoilun koulutuksen oppimiskäsityksiä, suhteessa tämän päivän työelämän tarpeisiin. Lopuksi esittelen kokemukselliseen oppimiseen tukeutuvan iteroivan oppimisen mallin.

Ammattikorkeakoulutus Suomessa on pyrkinyt profiloitumaan jo pitkälti toistakymmentä vuotta. Tämä aika on ollut monilla koulutusaloilla vaikeaa, uusien toimintatapojen opettelua. Pyrin tällä työlläni löytämään keinoja yksilölliseen oppimiseen moniarvoisessa yhteisössä.

Tämä työ on kehittynyt opintojeni rinnalla ”punaisena lankana”, uusien ajatuksieni kokoajana. Ammattikorkeakoulussa opiskelleena ja työskennelleenä, on suurin mielenkiintoni keskittynyt ammattikorkeakoulun identiteettiin sekä oppimiseen ammattikorkeakoulussa.

OPISKELIJANA AMMATTIKORKEAKOULUN ORGANISAATIOKULTTUURISSA

Suomalainen ammattikorkeakoulujärjestelmä on suhteellisen nuori. Se käynnistettiin vasta noin 15 vuotta sitten kokeiluilla, ja koulujen vakinaistaminen on tapahtunut 1990- luvun lopulla. Aikaa kehittää kunkin ammattikorkeakoulun identiteettiä on ollut vähän. Nämä organisaatiot ovat syntyneet usein toisilleen vieraista oppilaitoskulttuureista, ja niiden niin fyysinen kuin henkinenkin välimatka on voinut olla suuri (*Jaatinen 1999, 209*). Uudet käytännön toimintatavat ja tavoitteet ovat muuttaneet oppilaitoksia kehityksen myötä, jopa täysin uusia koulutusohjelmia on syntynyt.

Ammattikorkeakoulu pyrkii edistämään itseohjautuvaa oppimista. Jotta tällaista voisi syntyä, tulee oppilaitoksen identiteetin, profiilin olla selkeä. Jos koulun henkilökunta ei puhalla yhteen hiileen on opiskelija vaikea tehdä päätelmiä mikä on oikein ja mikä on väärin. Asiat nähdään mustavalkoisena, ja se mielenkiintoinen harmaa alue on kiellettyä opiskelijan omien toiveiden ja tavoitteiden aluetta. Kuitenkin juuri tällä harmaalla alueella kehittyi niitä opiskelijalle itselleen arvokkaita taitoja. Pahimmillaan opiskelija suorittaa tehtäviä opettajalle odottaen palkintoa ja hyväksyntää kenties lauman vahvimmalta. Opiskelijan täytyy pystyä määrittelemään oma motivaationsa ja tavoitteensa. Itseohjautuva opiskelija vastaa itsestään ensisijaisesti itselleen, ja oppiminen vaatii sitä, että oppija panee itsensä peliin.

Monialaisuuden tulisi olla ammattikorkeakoulujen vahvuus. Uudenlainen organisoituminen on hyvä lähtökohta uudentlaisella osaamisella. Opiskelijan voi olla kuitenkin vaikeaa liikkua eri koulutusalojen arvoviidakossa. Utopia

ammattikorkeakoulun eri koulutusaloista koottu kokonaisuus, edes jossain määrin, ei ole toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Esim. Lahden ammattikorkeakoulu muotoiluinstituutin opiskelijan on vaikea valita kursseja jopa oman koulutusohjelman sisältä. Kuinka muotoilun opiskelija otettaisiin vastaan esim. tarpeellisten kaupallisten opintojen pariin liiketalouden laitokselle. Opiskelijaa kahlitsevat asenteet, aikataulut ja lukujärjestykset. Ammattikorkeakoulutus koetaan edelleen yhden ammatin koulutukseksi, kun korkeakoulutuksen tulisi olla tietoa kehittävä ja tuottava laitos. Opiskelijoiden aina erilaiset opintokokonaisuudet tuottaisivat mahdollisesti kullekin alalle uutta. Erilaisuus hyväksyttäisiin ja sitä arvostettaisiin.

Tämä on siis utopiaa niin kauan kun tuoreen opiskelijan oletetaan aloittavan juoksuhautojen kaivuun välittömästi opintojen alussa. Esitellään reviiiri, esitellään käytettävät työkalut ja esitellään koulun historia luomaan paineita.

Ns. reviiirin puolustajia löytyy varmasti vielä monessa ammattikorkeakoulussa. Henkilöstön siirtyessä opistoista ammattikorkeakouluihin, tarvittava asennemuutos on ollut suuri. Käytännössä muutos on jäänyt vajaaksi, tai asenteita ja käytäntöjä on jouduttu säätämään vuosien mittaan.

Koulutus elää jatkuvasti ajan ja tarpeiden mukaan, mutta varsinkin tarpeet olivat hukassa monella ammattikorkeakoululla niiden ensivaiheilla. Organisaatio muodostuu suhteessa yhteiskuntaan ja sen tarpeisiin. Oppilaitokset muodostuvat suhteessa mm. osaamiseen ja työelämän tarpeisiin. Työelämä ja työn tekemisen muutokset loivat ammattikorkeakoulujen syntyessä koulutukselle ja ammatilliselle osaamiselle uusia tarpeita.

Ammattikorkeakouluissa esiintyy ääripäitä opiskelijoiden käyttäytymisessä sekä oppilaitosten käsityksistä opiskelijoista. Opiskelijat ovat itseohjautuvia, mutta samalla riippuvaisia esim. lukujärjestyksistä. Myös opetusmenetelmät ja ihmiskäsitykset vaihtelevat paljon eri oppilaitosten välillä. (Jaatinen 1999) Muotoilun koulutuksessa (koru- ja hopeamuotoilu) itseohjautuvuus on uusi käsite, ja vasta viime vuosina on keskustelu ammattiudesta päässyt vauhtiin. Hyväksytään erilaiset reitit ammattilaiseksi, ja nähdään erilaisia osaajia eikä vain yhtä yleistä, johon tulisi pyrkiä. Samalla opiskelijoiden itseohjautuvuus on ollut hallitsematonta, ja kritiikitöntä.

Korkeakoulutusjärjestelmät ovat siirtymässä koko Euroopan alueella yhdenmukaiseen laatukriteeristöön. Tätä työtä Suomessa valvoo Korkeakoulujen arviointineuvosto (KKA), joka toimii Opetusministeriön yhteydessä (Laki 351/2003 9 §). Arviointineuvosto tekee korkeakoulujen kokonaisarviointeja sekä koulutusohjelmakohtaisia arviointeja.

Vastuu toiminnan laadusta, ja sen arvioinnista, on kuitenkin jokaisella ammattikorkeakoululla itsellään, joiden tehtävänä on myös kehittää toimintamalleja. Laki ammatillisesta koulutuksesta määrittelee laadun arvioinnin varsin samanlaisin sisällöin, lisäten tavoitteisiin oppimisen edellytysten parantamisen (Laki 630/1998 24 §).

Kaikki tämä tiivistää ja kehittää ammattikorkeakoulujen ja koulutuksen profiloitumista. Monissa oppilaitoksissa joudutaan vapauden sijasta keskittymään selkeämmin vastuuseen. Erilaiset ja eriasteiset strategiat tulevat tärkeiksi apuvälineiksi laadun mittauttamisessa, jolloin tavoitteet tulevat myös julkisiksi. Samalla oppilaitosten alueellinen vaikuttavuus voi kehittyä, sillä laatustandardit luovat luottamusta yritysten ja yhteisöjen silmissä, ja strategiat luonnollisesti laaditaan myös aluekehityksen kannalta.

Tulevat laadun arvioinnit voivat tuoda tullessaan myös kipeitä lakkauttamisprosesseja. Päällekkäisyyksiltä ei olla vältytty opetussuunnitelmia luotaessa. Tässä suhteessa varsinkin tietyt taideteolliset alat ovat vaakalaudalla. Joidenkin koulutusalojen on ollut vaikea strategisesti erkaantua opisto-asteesta. Tällöin on voinut syntyä kaksi eritasoista koulutusta lähes samoin sisällöin. Oppilaitosten pedagoginen lähestyminen on voinut olla lähes samankaltaista, ja jopa opetettava materiaali on voinut olla yhdenmukaista. Lisäksi joidenkin toimialojen koulutus on voinut lisääntyä liiaksi.

Resurssit tiukkenevat ja kilpailu kovenee. Vain parhaimmat tulevat menestymään tulevassa laatukilpailussa. Myös ammattikorkeakoulutukselta vaaditaan jatkuvasti enemmän. Vuosikymmen on oppilaitoksille annettu aikaa kehittyä, ja nyt on tulosten tekemisen aika. T&k ja aluevaikuttavuus tulevat olemaan vahvasti ammattikorkeakoulujen strategioiden pääosissa. Oppilaitokset tullaan sitouttamaan yhä tiiviimmin aluekehitykseen ja kansainvälisyyteen, monialaisuuden kautta. Tosiasia on etteivät yksittäiset ”laatuyksiköt” pysty enää

kilpailemaan omillaan, vaan tulevaisuus nähdään suuremmissa kokonaisuuksissa, joissa toteutetaan onnistunutta strategiaa.

Oppimisprosessia kuvataan usein ammatillisena kasvuna. Siinä on tärkeässä osassa, kuten kasvussa yleensä, ohjauksen laatu ja määrä (vrt. kasvatus). Ammatillisen kasvun merkitys lisääntyy kun on kyse esim. taidon oppimisesta ja tiedon soveltamisesta. Taidon oppimisessa ja opettamisessa toivon mukaan jätetään tilaa myös tulkinnalle, jolloin on mahdollista kehittyä erilaisia osajia. Muotoilijan koulutuksessa, samoin kuin esim. insinöörikoulutuksessa, ammatillinen kasvu ilmenee tapana ajatella. Muotoilun ammattilainen näkee ja kyseenalaistaa mahdollisuuksia siinä missä insinööri etsii ja ratkaisee ongelmia. Kuinka tuoda tällainen opetus ja ohjaus näkyväksi ammattikorkeakoulun ympäristössä, jossa henkilökohtaisten opetussuunnitelmien käyttö on vähäistä? Mallia otetaan muusta korkeakoulukulttuurista, missä voisi määritellä opiskelua tiedollisena kasvuna ammatillisen kasvun sijaan. Ammattikorkeakoulussa opiskelevan on mahdollista luoda varsin persoonallinen tie tutkintoon. Häneltä edellytetään vastuuta omasta opiskelustaan. Lukuvuosi on laajuudeltaan noin 40 opintoviikkoa (Asetus352/2003 § 5), joiden kattamisesta tai hankkimisesta vastaa opiskelija vain itselleen. Ammattikorkeakouluun tullessaan opiskelijan tulisi tavoitella kunkin alan syventävää tietoa ja taitoa. Hänellä tulisi olla, jo varsin aikaisessa vaiheessa opiskelua, kyky soveltaa oppimaansa (Laki 351/2003 § 4). Ammatillisessa koulutuksessa, suhteessa ammattikorkeakoulutukseen, kasvatus tapahtuu yhteistyössä kodin ja työelämän kanssa. Ammatillinen kasvu konkretisoidaan luonnollisemmin tapaan suhtautua työhön, jolloin moraalit ja etiikka on vahvoilla määritellessä kuinka oppilas tekee työnsä. Ammatilliselle kasvuille asetetaan tiukemmat rajat, jolloin sitä on myös helpompi valvoa. Oppilaalle tehtävä henkilökohtainen opetussuunnitelma mahdollistaa kokonaisuuden hallitsemisen, jolloin kehittyminen on selkeämpää. Tiukemmat rajat, sekä ehkä jo tarkemmat tutkintonimikkeet ohjaavat opiskelijaa ammatillisessa kasvussa.

Ammattikorkeakoululaki jättää paljon vastuuta kullekin ammattikorkeakoululle itselleen (mm. Laki 351/2003 § 19). Samoin opiskelija joutuu kantamaan vastuutaan varsin yksin. Joidenkin koulutusalojen etsiessä vielä paikkaansa, on mahdollisuuksia liikaakin, jolloin oppilaan ja koulutusalan profiloituminen vaikeutuu. Ryhmän tuoma tuki katoaa, ja oppilas jää yksin omaa

ammattillisuuttaan etsimään.

Lähteet:

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351

Jaatinen, Päivi. 1999. Synergian siemenet ja torajyvät. Tutkimus monialaisesta ammattikorkeakoulutuksesta. Turun yliopisto.

Opinto- opas 2003-2004. 2003. Lahden ammattikorkeakoulu.

KÄÄNTEINEN VAUHTISOKEUS

Olen valmistunut oppilaitoksesta missä tällä hetkellä työskentelen. Olen päässyt näkemään oppilaitoksen muutoksen opistoasteesta korkeakouluun. Olen ollut todistamassa opettajien jaon amk ja toisen asteen opettajiin, sekä todistamassa oppilaiden vertailevan opetussisältöjä. Olen seurannut kaiken tämän muuttavan mm. kultasepäalan koulutuksen perinteitä. Tämän kahdentoista vuoden aikana on ollut muutoksia niin opetussuunnitelmissa, tutkintonimikkeissä kuin resursseissakin. Mukana on kulkenut kuitenkin käsitys ”vanhasta perinteikkäästä koulutuksesta”. Mitä muuta toisaalta voidaan odottaakaan lähes 70 vuotta vanhalta koulutukselta

Suurin muutos on ollut käynnissä kuitenkin koulun seinien ulkopuolella. Muutosta on tapahtunut muotoilun koulutuksessa (tuotekehitys) yleensä sekä kuluttajien odotuksissa näitä kulutushyödykkeitä kohtaan. Nämä muutokset heijastavat yhteiskunnan muutoksia yleensä, jotka ovat olleet laajoja jokaisella elämänalueella. Yksi suurimmista muutoksista koskettaa nyt ja tulevaisuudessa mm. *perinteistä* kultasepäalaa. Eli koko tuotteistamisen prosessia.

Tuotteensuunnittelun lähtökohdat ovat jatkuvassa muutoksessa; uudet tarpeet ja tarpeettomuudet päivittyvät kiihtyvällä tahdilla. Elämä muuttuu ja kaikki sen mukana. Esim. mitä käy tulevaisuudessa viime vuosisadan merkittävämmälle

kultasepänanalan tuotteelle, vihkisormukselle. Muutoksen ainekset ovat ilmassa. Koruala on liitossa tiiviisti myös vaatetrendien kanssa, kuinka vastataan kuluttajien (jatkuvasti tyyliiltään nuorentuva joukko) vaatimukseen tässä. Toisaalta me suomalaiset vanhetumme jatkuvasti, osaammeko varautua tähän.

Toinen muutoksen kohde on tuotantomenetelmät. Ne vauhdittavat jatkuvasti suurempien tuotevarianttien määrän kasvua. Kun vielä kymmenen vuotta sitten yhden tuotteen markkinoille saattaminen oli saavutus, ja sen varaan panostettiin. Tänäpä täytyy panostaa tuotteiden määrään kymmenkertaisesti. Tässä muutoksessa tuotantomenetelmien tulee olla helposti muokattavia prosesseja, parhaimmillaan uniikkiuteen pyrkivää tuotteistamista. Tässä tulee kuvaan myös työn tekemiseen liittyvät muutokset.

Työ on jatkuvan laadunseurannan alaista toimintaa. Mikä osa prosessista tuottaa, saa lisää aikaa ja tilaa kehittyä, muu on korvattava yhteisen hyvän nimissä. Tiimejä synnytetään ja haudataan, työ on projekteja, joihin henkilökunta kasataan aina uudestaan luomaan jotain uutta päivitettävää.

Kolmanneksi perinteistä alaa järjestyttävät vallitsevan tietoyhteiskunnan vaatimukset viestinnän, markkinoinnin ja verkottumisen hyväksikäyttämistä. Tänäpä ja tulevaisuudessa ei liene tiedolla tai oivalluksella ole käyttöä ellei sitä saa tiedotettua asiakkaille tai kollegoille. Vain yhdessä tehtynä prosesseista tulee merkityksellisiä. Työn tekemisen tulee olla hauskaa, sillä ei ole tärkeää mitä tekee, vaan miten sen tekee. (Tuotteiden määrä on jo kauan sitten ylittänyt ihmisten käsityksen kohtuudesta, joten näkyvyys täytyy taata). Jos tiimi on toiminut ja hajotettu hymyssä suin, on sen jäsenille tiedossa lisää töitä. Viestintä, markkinointi ja verkottuminen on nimenomaan sitä, että osoittaa viihtyvän työssä, ja arvostavansa omaa työtään. Tällaisesta työntekijästä kiinnostutaan ja asiakkaat pitävät. Se kertoo myös hauskan työntekijän hauskoista tuotteista, viesti saavuttaa asiakkaat.

Mitä teollisuus haluaa? Tämän kysymyksen kuulee aina silloin tällöin. Mielestäni teollisuus haluaa eri asioita joka viikko. Yksittäiset teolliset yritykset haluavat juuri heille tarpeellista osaamista, juuri tänään. Oppilaitoksena tulisi ajatella: mitä suomalainen, kansainvälisesti ajatteleva alamme yritys tarvitsee viiden tai kymmenen vuoden päästä. Olisi helppoa jos olisi vastauksia näin vaikeaan kysymykseen; ei muuta kuin hankitaan resurssit niin kyllä se siitä. Mutta vaikka ei olisi valmiita vastauksia nyt, on toimittava nyt. Tätä mietitään varmasti monen toimialan koulutuksessa uusia opetussuunnitelmia kehitettäessä.

Muotoilijan on pystyttävä toimimaan analyttisesti, pysäytettävä liike. Hänen on harkittava ja nähtävä kokonaisuuksia. Miksi asioita tehdään ja mitkä ovat toimintatavat. Nämä asiat voivat lähteä siitä kuinka ihminen fyysisenä oliona toimii, tai kuinka massat tai kohderyhmät ajattelevat. Tällöin muotoilija toimii katalyyttinä ja henkilökohtaisesta kokemuksesta voi kasvaa yleisiä toimintamalleja.

Opettajien tehtävä on tällaisessa oppimisprosessissa kysyä miksi ja miten. Näitä kysymyksiä on kysyttävä niin kauan kunnes oppilaan kanssa päästään aiheen tai idean juurille, ja todelliset syyt näyttäytyvät. Muotoilu ei ole taiteilua. Muotoilussa on "syy", jota seuraa paras mahdollinen "seuraus". Taiteessa on "syy" ja lukematon määrä "seurauksia". Luovassa prosessissa puhutaan elämyksestä, visiosta, tilanteesta kun kaikki kirkastuu (clear as a picture, snapshot). Tämän jälkeen alkaa muotoilijan työ.

" Tämä intensiivisin kokemus voi rajoittua mutamaan sekuntiin, kenties se voi kestää kymmenkunta minuuttia... Ennen tätä leimahdusta olin jo suunnitellut hyvin paljon ja kaikki oli tuntunut turhalta...Tuo varsinainen leimahdus, varsinainen oivallus on jonkinlainen mystiseen kokemukseen rinnastuva tila ja kestää hyvin lyhyen ajan. Sen jälkeen tulee sen ymmärtäminen, tajuaminen, selvittäminen itselle. Ja sitten tulee uusi, toiselta pohjalta lähtevä aineiston kerääminen ja keskittyminen, monen vuoden työ..." (Mika Waltari)

Ajassa eläminen, hetkeen tarttuminen on vaikeaa. Kuinka löytää aihe, mikä herättää mielenkiinnon tuoreudellaan juuri nyt, ja tekee muut aiheet vanhoiksi. Tämänkaltainen tuoreus kumpuaa tarpeista, joita pitää tietoisesti etsiä. Löytäminen vaatii useiden eri tarpeiden muutosten seurausta. Niin taiteessa kuin tieteessäkin merkityksellistä on vain ajankohtaisuuksien luominen, asioita joita toiset tulkitsevat ja kehittävät edelleen. Se mitä kirjoittaa tänään yhteiskunnasta tai sen tulevaisuudesta, on jo huomenna päivitettävissä.

Samalla kun voidaan lukea hyvin ajankohtaisista aiheista kuten kännyköistä, ajankäytöstä ja perhesuhteista, huomataan näiden alueiden vauhdikas muutos, ja että "tieto" näillä alueilla on nopeasti vanhentuvaa. Sosiologiassa voidaan mittauttaa jokin ilmiö suhteessa sen historiaan. Voidaan esittää kehityskaaria ja voidaan todistaa asioita tilastoina. Näitä asioita tulkitaan ja malleja kehitetään, mutta tulevan ennustaminen on vaikeaa.

Esimerkiksi populaatioiden kasvuennusteet ovat olleet kovin epätarkkoja. Samoin

on aluekehitysten laita; kaikille on tuntunut tulleen yllätyksenä Helsingin väestön kasvu, tai kasvun vähyys. Erilaisista trendituotteista puhuttaessa ennustaminen vaikeutuu entisestään. Kuluttajat ovat jakautuneet niin useaan erilaiseen kohderyhmään, ettei voida olla koskaan varmoja kuinka massa/ yleisö reagoi. Lisäksi hyvä suosio voi laantua nopeasti.

Mielestäni muotoilu/ taideteollisuus elää symbioosissa yhteiskunnan kanssa. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat erilaisten tuotteiden kehittämiseen, niiden materiaaleihin ja käyttöön yleensä. Samalla voidaan sanoa, että muotoilu vaikuttaa yhteiskuntaa. Se muokkaa yhteisöjen (yleisön) käyttäytymistä ja uudistaa ihmisten tarpeita. Muotoilu on myös laajentumassa pois elitismistä. "Design for all" ja "palvelumuotoilu", ovat käsitteitä, jotka pitävät sisällään muotoilusta vastaavien yhteiskunnallisen vastuun. Samalla yhteiskunta ja markkinatalous ovat ymmärtäneet muotoilun mahdollisuudet esineiden, alueiden ja palvelujen kehitystyössä.

Muotoilun koulutus on "on the edge". Ajassa liikkuminen ja ajan ymmärtäminen on tärkeää, jota tukee näkemys ja tutkimus. Tällainen työskentely täytyy olla hallittua ja olennaista siinä on prosessin hallinta. Ammattikorkeakoulu- tasoisen muotoilunkoulutuksen tehtävänä onkin prosessin selkiyttäminen, ei yksittäisten taitojen oppiminen.

"On the edge" on vaikeaa. Siinä ylilyönnit ovat helppoja, mutta tarpeellisia, kun määritellään hyvää makua, hyvää tyyliä tai hyvää käytettävyyttä. Välillä täytyy ylittää raja, jotta tietää missä raja kulkee. Ja kuten todettua, tuo raja muuttaa jatkuvasti paikkaansa. Kaikki osaaminen mittautetaan suhteessa aikaan, mikä on jatkuvassa liikkeessä. Jos osaaminen ja oppiminen olisi tuote, olisi opettaminen tuotekehitystä. Kun tarpeet muuttuvat, myös osaamisen tulee muuttua. Tuotekehitys voi myös tällöin johtaa kokonaan uusien tuoteryhmien (osaaminen) syntyyn. Käyttäytymismallit muuttuvat, jolloin jokin palvelu tai tuote voidaan myös poistaa tai korvata.

Jos oikeaa ja väärää ei ole olemassa, on vaikeaa olla oikeassa tai väärässä. Siitä huolimatta kysymme opiskelijoiltamme "miksi". Ja kuten tiedämme, kun lausumme ajatuksemme ääneen, on niistä löydettävissä siis sitä hyvää tai huonoa (oikea/väärä)? Opiskelijan tavoite on löytää siitä hyvän maun, hyvän tyylin, hyvän tuotettavuuden rajalta jotain hyvää. Jotain, joka tuo merkityksiä tässä ajassa tai tulevaisuudessa.

Koulutuksessa oleva sukupolvi on joutunut elämään sitä koko opiskeluaikansa.

Esiopetuksesta lähtien painotetaan yksilönkehitystä, ja omia portfolioita kasataan todellakin jo kuusivuotiaana. Puhutaan tutkivasta otteesta ja laajemmista kokonaisuuksista. Silti ammattikorkeakoulun muotoilunopiskelija on houkuteltava innostumaan konseptuaalisesta suunnittelusta. Reunalla olo on rasittavaa, täytyy koko ajan skarpata.

Onko vaatimustaso ollut liian kova, liian kauan. Voisiko välillä vain viilata.

KOLLEKTIIVISUUDESTA MONIARVOISUUTEEN

Olen muotoilija (mitä se on mielestäni, siihen palaan myöhemmin). Sen lisäksi koen olevani myyntimies, teknikko, tuottaja, kouluttaja, käsityöläinen, seppä. Tämä hajanainen minäkuva johtuu varmasti koulutustaustastani, mikä on muotoilija (koru- ja hopeamuotoilu, taideteollinen muotoilu). En usko olevani tunteinen yksin, vaan meitä on monta, sillä varsinkin ”taideteollinen muotoilu” käsitteenä sekoittaa myös asioihin perehtyneen pään. Mielestäni kyseisen suuntauksen sanapari kumoa toisensa, joten sitä ei siis pitäisi olla lainkaan. Avaan tämän käsitteenipun, kuten sen itse hahmotan, jänalla taide- käsityö- muotoilu.

Taide lähtee henkilökohtaisesta tarpeesta tai näkemyksestä. Se on aina tulkinta jostain olemassa olevasta ilmiöstä. Ominaista taiteelle on aina uudet tulkinnat, ei ole olemassa oikeata tai väärää. Käsitteön (craft) lähtökohta on taidossa, mikä kumpuaa perinteistä ja kauneuden tarpeesta. Siinä on nähtävissä kaavoja ja tapoja jotka toistuvat, ja joita pidetään sinällään arvokkaina. Muotoilun tarve on ulkosyntyistä. Puhdasoppinen muotoilija ei siis liikahtakaan ennen ulkoista ärsykettä. Muotoilijalle tärkeää on informaatio (input), sekä saavutetut tulokset (output). Tämä ei kuitenkaan rajaa käsillä tekemistä muotoilun ulkopuolelle. Tärkeintä on mielestäni ymmärtää näiden ammattien tavoitteet ja toimintatavat. Yhteistä näille kolmelle on teos. He tekevät tai rakentavat jotain jolla on tekijä. Kuvitellaan, että annetaan jokaiselle kolmelle ammattikunnan toimijalle toimeksianto ”hotelli”. Välittömästi kun lähdemme viemään ajatusta kunkin

ammattia vastaavan tavan mukaisesti, huomaamme kuinka erilaisiin lopputuloksiin päätyisimme. Ero on huomattava koska tehtävänanto on tarpeeksi laaja ja käsitteellinen. Vaikeammaksi erottelu tulee jos toimeksiantona olisi ”kuppi”. Pystyisimmekö erottamaan taiteilija kupin, käsityöläisen kupin ja muotoilijan kupin? Kysytään näin päin: Mitä taiteilijan kuppi on ilman sanomaa? Mitä käsityöläisen kuppi on ilman viimeisteltyä pintaa tai mitä muotoilijan kuppi on ilman käytettävyyttä? Edelleen erottelu on hankalaa. Meidän on helpompi rajata teos pois jostain genrestä, kuin todistaa se sinne kuuluvaksi. Uskomatonta kyllä, nämä ammattikuntien rajat eivät siis ole selviä itse ammattilaisillekaan, joten vaikeaa se on myös ammattikuntien ulkopuolella.

Kysyttäessä: ”Mitä sinä teet, kuka sinä olet”, vastaan siis olevani muotoilija. Kaikkea taidetta en ymmärrä, joten en taiteilija voi olla. Käsityöläisyyden taas koen kuin päättyvän kadun, sillä haluan kyseenalaistaa tekemiseni ja kysyä myös muilta, miten ja miksi tiettyyn lopputulokseen päädyttiin.

Muotoilu on draiveri. Tämän hyväksyy jo paatuneinkin insinööri, koska tämän toteamuksen tueksi on jo kertynyt tutkittua tietoa. Tällä hetkellä monet yritykset ryhtyvät mittauttamaan omia brandejään ja tutkimaan muotoilun osaa tämän kehittämisessä. Muotoilu on samalla kasvuala, ja sen suuret saavutukset ja tulokset antavat vielä odotuttaa itseään. Kun teknologian kehitys räjähti eksponentiaaliseen kasvuun, odotettiin sisällöntuotannon kurovan kuluttajan ja tuotteiden väliin ilmestyneen kuilun. Edelleen läpimurtoa odottaa e- shopping, äänitunnistus, laajakaistan todelliset sovellutukset, erilaiset äly-tuotteet, langattomuus. Sisältöä on vain vaikea keksiä, se on tai sitä ei ole (vrt. japanilainen arkkitehtuuri, ensin tutkitaan mistä ihmiset kävelevät, ja vasta sitten rakennetaan tiet). On tapahtunut päinvastoin. Teknologian saavutuksien vaikutuksessa on meille ilmestynyt, monen käyttökelpoisen sovellutuksen lisäksi, useita elämää vaikeuttavia toimintoja. Mm kaukosäätimien meri, tietokoneet (joiden kapasiteetista käytämme n. 10 %), valokuvien teettäminen. Suurimpana karhunpalveluksena pidän eri medioiden luomista. Ihminen, yksinkertaisena sosiaalisena eläimenä, on revitty erilaisiin virtuaalimaailmoihin, joissa hänen tulee päteä. Puhelin, sähköposti, internet ja tv vaativat veronsa. Lisäksi on kehitteillä erilaisia e-alkuisia projekteja, joissa oletetaan oppimisen, vuorovaikutuksen ja kuluttamisen lisääntymistä verkossa. Toisena esimerkkinä teknologian irtaantumisesta tosielämästä pidettäköön taannoista massakolaria pääkaupunkiseudulla. Tutkimusten mukaan yhtenä kolariin vaikuttavana tekijänä pidettiin autojen varustelun korkeaa tasoa.

Muotoilun tehtävä tulevaisuudessa on tuoda teknologiaa humanimpaan suuntaan. Muotoilijoiden on kasattava insinööreille lisää ongelmia ratkaistaviksi, muotoilijan on toimittava spektrinä, joka esittelee ongelman insinöörille uudessa valossa. Muotoilijoilla on myös paljon annettavaa mitä tulee ihmistuntemukseen. Muotoilijoiden koulutuksessa ei koskaan voida liikaa korostaa ihmisen psyykkistä ja fyysistä tuntemista. Tämä on siirrettävä yhteistyössä tuotteisiin ja palveluihin, jotta ne oikeasti parantaisivat elämänlaatua. Muotoilu ja markkinointi deittailevat, ovat deittaileet jo jonkin aikaa. Hyvä niin, sillä molemmilla on tässä suhteessa annettavaa. Muotoilu voi luoda uusia markkinoita synnyttämällä tai aktivoimalla tarpeita, joita ei olla aikaisemmin tunnistettu. Vuorovaikutus näiden alojen kesken on luonnollista, koska niiden prosessit ovat hyvin samankaltaiset. Tätä tullaan tulevaisuudessa käyttämään hyväksi. Muotoilijoilla on opittavaa markkinointiviestinnästä. Muotoiltu tuote kertoo yrityksen arvoista käyttötarkoituksellaan sekä suhteellaan muihin tuotteisiin. Tätä mahdollisuutta ei käytetä tarpeeksi, vaan tyydytään tekemään kauniita ja toimivia tuotteita. Tuote voi myös olla sanoma. Kaunis, toimiva tuote, millä on sanoma. Tämäkö on taidetta? Työn tekeminen ja sen tulokset muuttuvat tulevaisuudessa. Osaaminen ei ole enää yksisuuntaista, vaan yhteistoiminnallistuvaa ja ennakoimatonta. Uudet sidokset tullaan tekemään uusien vaatimusten täyttäjiksi, ja kuten evoluutiossa on tapana, uudet tuotteet ja palvelut eivät osoita tyrehtymisen merkkejä, vaan niiden määrä on kasvussa.

Ammattikorkeakoulutus on tuonut uusia ongelmia ja mahdollisuuksia. Etenkin kulttuuriopinnoissa opiskelijoita ohjataan uusia persoonallisia reittejä.

Oppilaitos, jossa työskentelen, on käynyt muutoksen opistoasteesta ammattikorkeakouluksi 90-luvun alussa. Lahden ammattikorkeakoulu haali suojiinsa useita eri alan oppilaitoksia Päijät-Hämeestä. Suurimpina lienee Pajulahden urheiluopisto, Diakoniaoppilaitos sekä Lahden Muotoiluinstituutti. Näiden sisällä esim. Lahden Muotoiluinstituutissa (nykyisin Lahden ammattikorkeakoulun muotoiluinstituutti) koulutettiin ihmisiä eri aloille, kuten kultasepänalalle. Itse olen päässyt näkemään muutoksen opistoasteesta ammattikorkeakouluun sekä oppilaana että opettajana juuri kultasepänalalla.

Muutos on ollut vaativa, ja ammattikorkeakoulujen profiloituminen "ammattikorkeakouluina" ja "ammattikorkeakouluiksi" on vielä kesken yli kymmenen vuoden jälkeen. Ammattikorkeakoulujärjestelmän käytäntöönnoton

alkuhetkillä, poliittinen ja taloudellinen tilanne oli toinen, tähän päivään verrattuna. Toiseksi oppilaitokset saivat elää harjaantumisen aikaa, jossa rajapintoja haettiin ja prosesseja käynnistettiin. Välttämättä valmista ei tuossa vaiheessa vielä vaadittu, vaan viitteitä korkeakoulumaisesta käytöksestä, jotka tekevät ammattikorkeakoulusta ammattikorkeakoulun (tehtävä suoritettu). Opiskelijat saivat lisäarvoja ammattikorkeakoulussa opiskelemisesta. Tosin ristiriitojakin ammattikorkeakoulun alkuajoilta löytyy, esim. kulttuuriopinnoissa. Tämä avaa silmät katsomaan tämän päivän ammattikorkeakoulua, ei niin sinisin silmin. (Korhonen ja Mäkinen 1995) Ammattikorkeakoulujen syntyvaiheessa moni vannoi monialaisuuden nimeen. Sitä pidettiin, ja pidetään edelleen, juuri ammattikorkeakoulujen kilpailuvalttina. Käytäntö on kuitenkin osoittanut monialaisuuden vaikeaksi lajiksi, sillä sen mukana tulee ilmiöitä, joihin ei varauduttu tarpeeksi. Tai ainakin oltiin tämän asian suhteen liian optimistisia. Monialaisuus kun toi mukanaan eri toimialojen vuosisataisia perinteitä ja kulttuureja, ja näitä käytänteitä on vaikea muuttaa. Ammattikorkeakoulujen "sateenvarjojen" alla on näitä kulttuureja yhdenmukaistettu ammattikorkeakoulumaisiksi samalla kun ammattikorkeakoulut pyrkivät määrittelemään itseään. Toimialojen erilaisuuden vuoksi tehtävä on ollut vähintäänkin hankala. Tehtävää ei ole helpottanut ei vain käytänteiden siirtyminen opisto-asteen koulutuksesta ammattikorkeakouluun, vaan myös henkilökunta. Siirtyihän opettajisto, monella toimialalla, sellaisenaan ammattikorkeakoulun palkkalistoille. Tämä ei ole voinut olla vaikuttamatta ammattikorkeakoulujen kehitykseen. Vaikkakin ulkoisesti opintosuunnitelmat uudistettiin ja koulutuksen lähtökohdat muuttuivat, henkinen sisältö pysyi samana, jolloin monialaisuuden mahdollisuuksia ei täysin käytetty hyväksi. Toimialojen mittasuhteet ovat myös hämärtäneet monialaisuuden tavoitteita. Ammattikorkeakoulut pitävät sisällään toisaalta hyvin samankaltaisia koulutusohjelmia, esim. terveydenhuollon ja tekniikan aloilla. Nämä ovat toimialoina suuria ja sisäänottotarve on myös luonnollisesti suuri. Koulutussisällöiltään tällaisilla aloilla vaaditaan myös tiettyjä formaatteja, jotta koulutukset ovat laadullisesti arvioitavissa. Lisäksi ammattikorkeakoulukentässä on hyvin pieniä toimialoja, jotka äärimmillään ovat alan ainoita ammattikorkeakoulutasoisia oppilaitoksia. Tämän kaltaisia esimerkkejä löytyy varsinkin kirjavasta kulttuuripintojen tarjonnasta. Ammattikorkeakoulujen kenttä on pysynyt sirpaleisena ("eriarvoinen ammattikorkeakoulu"), ja hyvä niin. Yleistäminen on siis vaikeaa ja sen vuoksi myös ammattikorkeakoulutuksesta tehtävät tutkimukset on tulkittava tätä taustaa

vasten.

90-luvun Suomessa muitakin muutoksia. Poliittinen ja taloudellinen tilanne oli varsin epävakaa. Työttömyys, pitkän hyvän työllisyystilanteen jälkeen oli lisääntynyt lyhyessä ajassa. Vuosien 1992 ja 1995 välissä tapahtui tässä mielessä paljon, ja käänne parempaan työllistymiseen oli nähtävissä. Työn tekeminen oli myös murroksessa. Työ projektisoitui ja tiimityi eri osaajien verkostoiksi. Hyväksyttiin moniarvoiset ja muotoiset työyhteisöt, ja ryhdyttiin etsimään erikoisosaajia, joista voitiin rakentaa toimivia yksiköitä. Eri toimialat sekoittuivat, mikä on näkynyt etenkin kulttuurialoilla. Tekniikka, talous ja taide löysivät toimintamalleja toisistaan. Tekniset innovaatiot toimivat taiteellisen työn lähtökohtina, samalla kun luova ajattelu ja luovat prosessit auttoivat markkinoiden suunnittelussa.

Ammattikorkeakoulu on pirstaleinen, ja hyvä niin. Vaikkakin tietyt normit ja tavoitteet jaetaan, on mm. oppimiskulttuurieroja jotka tulevat näkymään aina. Ryhmäkoot, metodit ja opiskelija-aines vaihtelevat, jonka vuoksi vertailu on haastavaa ja voi olla että tämä nähdään vasta nyt, ammattikorkeakoulun toisella vuosikymmenellä.

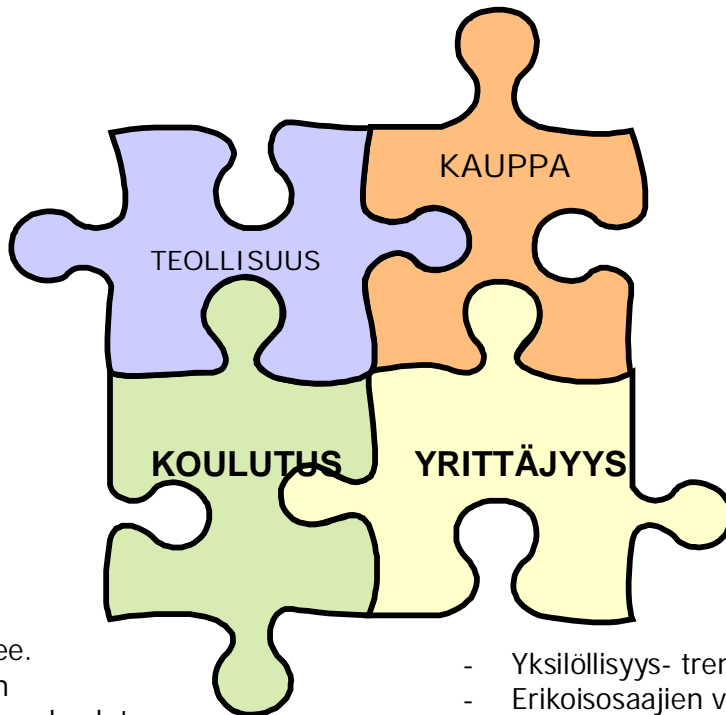
Lähteet:

Korhonen Kristiina, Mäkinen Raimo 1995. Ammattikorkeakouluopiskelija ja opiskelu. Jyväskylän yliopisto.

Kuva 1

Koru –ja hopeamuotoilun toimialan haasteet

- Tuotteiden lukumäärä kasvussa.
- Tuotanto automatisoituu.
- Työtehtävät eivät vaadi kuin välttävää ammattitaitoa.
- Tuotekehityksen merkitys kasvaa.
- Tietyt työt vaativat spesifioidun koulutuksen.
- Vienti korostuu.
- Ketjuuntuminen saavuttanut huipun.
- Trendit ja brandit ohjaavat kuluttajia.
- Erilaiset myymälä konseptit.
- Design management- ajattelu.
- Uudenlainen verkottuminen, ketjut.
- Profiloituminen.

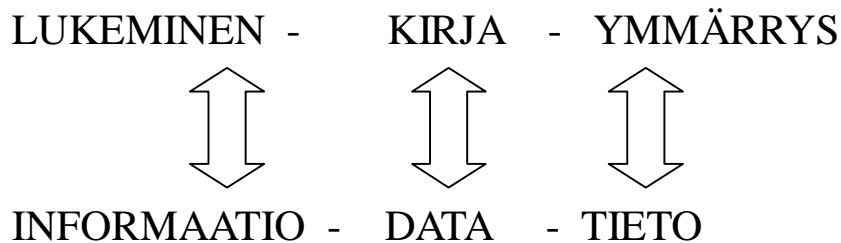

- Kilpailu kovenee.
- Profiloituminen
- Yritysten sisäinen koulutus.
- täydennyskoulutus.
- Välttämätön uuden mallin haku, (jatkuva ops työ).
- uudet teknologiat.
- Kansainvälisyys.
- Yksilöllisyys- trendi nousussa.
- Erikoisosaajien verkko.
- Kohtalaisen tuettua toimintaa.
- pitkäjänteistä.
- Oman alan kulttuurin luominen jäänyt pienyrittäjien harteille.
- Innovatiivisuus.
- Uusiutumiskyky.

ITEROIVA OPPIMINEN

Oppimisprosessia kuvaillaan usein kasvuna. Siinä nähdään tärkeänä vaiheisuus ja erilaisten kyvykkyyssportaiden ylittäminen. Oppiminen käsitetään saavutuksina ja numeroina, joilla voidaan nivoa yhteen oppimisen alueita. Samalla oppiminen on myös pitkä tie, ja se on aina yksilöllinen. Ei ole oikoreittiä, vain korkeintaan se mitä lahjakkuus voi tarjota. Tieto ei ole dataa, osasia, vaan kumuloituvaa eli se karttuu ja kasaantuu keoiksi tai verkostoiksi, jotka voivat ilmentyä mielikuvissa tai toiminnoissa. Oppiminen on siis holistista, kaikkeen ihmisessä penetroituvaa "massaa", jota voimme ottaa käyttöön tilanteen niin vaatiessa. Onko oppiminen sitten aina kasvua, muutos aina parannusta? Oppimisen prosessi on enemmänkin iteroivaa, itseään toistavaa, muttei koskaan samanlaista. Kasvu tai oppiminen sinällään on loppumaton tiivistyvä luuppi.

Kun lähdetään kouluttautumaan, tietoisesti hakeudutaan jonkin tavoitteen eteen, ollaan etsimässä tietoa. Haluamme tietoa jostakin aihealueesta, alasta. Kysymyksessä voi olla tanssi, maalaustaide, tai matematiikka. Tarve on kuitenkin sama, tarvitsemme osia, dataa, joilla voimme ilmaista tai imitoida kunkin alan tietoa.

Muotoiluinstituutin perustajan Antti Hassin mukaan tiedon oppimiseen suhtaudutaan yksioikoisesti ja enempää pohtimatta. Hänen mukaansa koulukirjoja tai muuta oppiaineistoa mukanaan kuljettava oppija ei todellakaan kannata tietoa

vaan dataa (vrt. ruotsinkielen datamaskin ja suomen kielen tietokone). Jolloin oppija, dataa keräämällä ja yhdistämällä voi kasata erilaisia informaatiokokonaisuuksia, ja sitä kautta kehittyä ymmärtämään asioita, jopa tuottamaan tietoa. (Antti Hassi, luento, TKK Lahden keskus 26.1.2006)

Hassin esittämään käsitteeseen liittyy epätietoisuus (Antti haluaisi varmasti purkaa myös tämän sanan osiin). Eli oppija on epätietouden johdateltavana niin kauan kunnes hän on saanut tarpeeksi informaatiota. Hän ei pysty liittämään yksittäistä ykköstä tai nollaa yhteen luoden käsitystä asiasta, vaan jokainen mukanaan tuleva muuttuja suuntaa kehitystä uuteen suuntaan. Suunta ei haaraudu vaan keskittyy persoonallisella tavalla mielikuvien ja kokemusten johdattelemalla. Jos ajatellaan informaation olevan ”punainen”, jolloin data on materiaalista heijastuva valo (aallonpituus, jota materiaali heijastaa), on ymmärryksiä esim. käsitteelle ”Coca- colan- punainen” yhtä monta kuin on kokijaa. Jokainen on oppinut ymmärtämään kyseisen ilmiön omien kokemusten kautta, joita hän jatkuvasti vertaa. Tiedon ollessa kumuloituvaa ja kokemusten lisääntyessä ymmärrys kehittyy ja syventyy, keräten yhä uutta informaatiota.

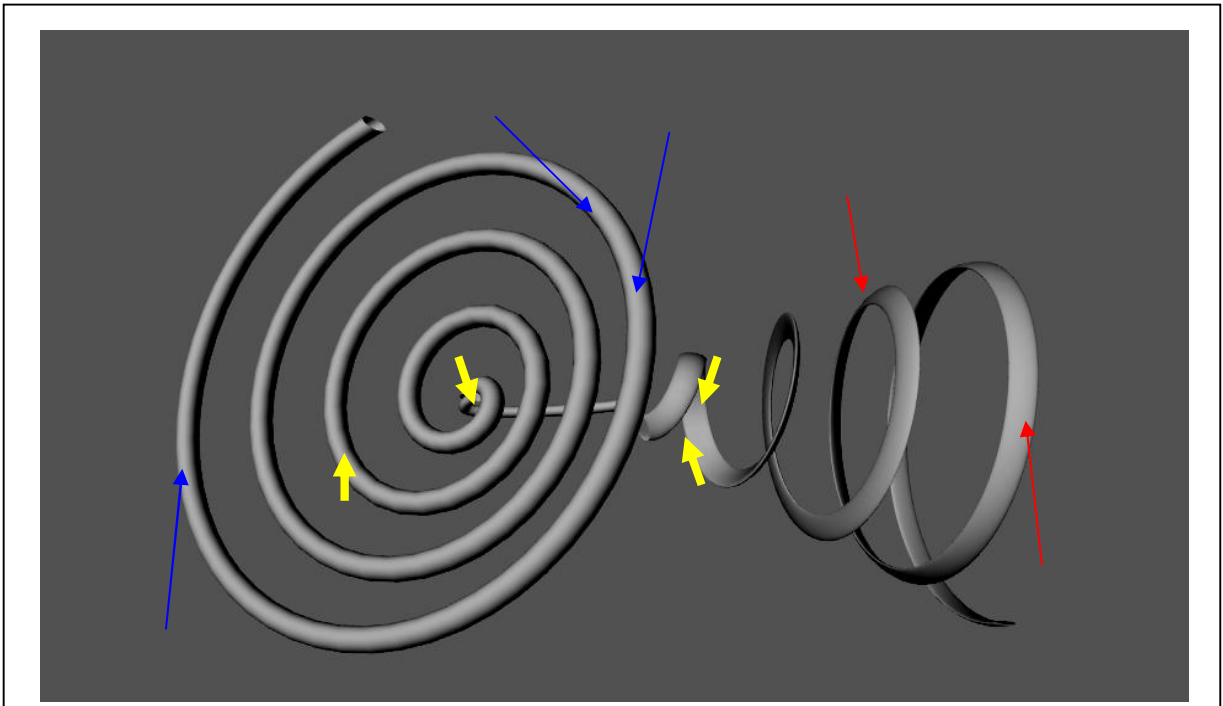
Jos ajatellaan kokemuksen, oppimisen ja kehityksen olevan lukemattomia edellä mainittuja tiedonkulunpolkuja, syklejä, voidaan olettaa niiden kehittyvän hyvin eri tavoin ja eri aikakausina. Jean Piaget on tutkinut lasten tiedon syntyä ja henkistä kehitystä. Hänen mukaansa lapsi mm. *mukauttaa* tietojärjestelmiään, jotta ne vastaavat uutta opittua asiaa. Tätä kautta lapsi voi ymmärtää asian, omalla persoonallisella tavallaan. Piagetin mukaan toisaalta lapsi myös *sulauttaa* uutta oppimaansa. Siinä tehdään valintoja ja muokataan tieto sopimaan yksilön muistissa olevia tietoja. Margaret Mahlerin mukaan taas huomasi omissa tutkimuksissaan vastasyntyneen lapsen (0-2 kk) olevan kiinteästi osana ympäristöään. Lapsi ei siis ole tuossa vaiheessa oppinut oman kehon eroavan ympäristöstä, vaan reagoi niin kehon kuin ympäristön aistimuksiin samalla tavoin. Daniel Stern puolestaan ei kokenut vauvaa ympäristöltään eriytyneenä, vaan näki lapsen psyykkisen todellisuuden alkavan kehittyä jo hyvin varhain. (Lehtovirta, Huusari, Peltola, Tattari, 1997 Kasvurenkaita).

Tällaisista lähtökohdista ihminen aloittaa oman tapahtumahorisonttinsa laajentamisen, kokemuksen kartuttamisen. Lapsen kehittymisen hyppäykset ovat valtavia. Uusia asioita lapsi kohtaa päivittäin ja tieto on jatkuvassa muutoksessa.

Lapselle kaikki on mahdollista. Maa voi olla ihan hyvin litteä tai pallomainen, muutos maailmankäsityksestä muuttuu harppauksin samalla kun tieto rajautuu ja tiivistyy. Tietous maan pallomaisuudesta opitaan kuitenkin aina uudestaan. Ilmeisesti se ei ole kirjoitettuna geeneihin, sillä varmasti lapsi jokaisessa kulttuurissa kysyy meren rannalla saman kysymyksen. Samalla kun lapsi rajaa pois muut mahdollisuudet, samalla syntyy uusia tiedon "pesäkkeitä", jotka lähtevät kehittymään. "Jos se on pallo, niin kuinka iso se on". Luin tekstin lapsen t-paidasta: "Olen kaikki vaihtoehdot yhtä aikaa". Tässä on juuri huomattavissa tietämättömän ja tiedostavan, tietävän ero. Rajataan pois epätodennäköiset vaihtoehdot, keskitytään olennaiseen.

Oman kehityksen hallinta on oman maailmankaikkeuden ja tietouden hallintaa. Jo syntymästään ihminen alkaa muodostaa omaa kokemusmaailmaansa ja omaa tapaansa käsittää asioita. Kun ihminen kulkee omaa elämäänsä yksilöllisesti, on esimerkiksi opiskelu ja sen tuoma tietous vain osa yksilön totuutta. Siihen nivoutuvat ihmisen menneisyys ja tulevaisuus, kaari yli opintojen, ei sen alku ja loppu.

Muotoilun opetus pohjautuu käsityön ja käsitteellistämisen välimaastoon. Perinteet ovat veistokoulussa mistä on kehittynyt mm. Taideteollinen korkeakoulu. Käsiyöläisyyteen liitetään vahvasti henkilökohtaisen osaamisen ja taidon määritteet. "teet sen minkä osaat", "ei kukaan ole seppä syntyessään". Lausahdukset ovat totta ja varmasti ajankohtaisia aina. Mutta kun lähdetään pohtimaan luovuuden opettamista, luovuuden prosessia, on kysymys pohjimmiltaan tutkivan työskentelyn opettamista. Silloin tulee kyseeseen tiedon yhdistäminen ja uusien tiedonpolkujen rakentamisesta. Tiedon keruu ja sen jäsentäminen ei poikkea juurikaan muusta tutkimuksesta.

Iteroivan oppimisen malli

Iteroiva prosessi, reflekt

Jos tutkittavaksi tulee ilmiö tai kohde, joka tunnetaan kovin huonosti, tutkimushankkeen vaiheita voi olla mahdotonta tarkkaan suunnitella. Aluksi saattaa olla vaikea päättää edes, mitä seikkoja kohteesta pitäisi merkitä muistiin, sillä se ehkä selviää vasta sen jälkeen kun kohdetta on jonkin verran tutkittu. Täytyy valmistautua muuttamaan tutkimuksen suunnitelmaa sitä mukaa kuin kohdetta aletaan paremmin ymmärtää. Prosessia ei täten voida etukäteen suunnitella ainakaan jonomuotoon, vaikka sitäkin voidaan mahdollisesti ensin yrittää ja sitten tarvittaessa siirtyään iteroivaan menetelmään. (www.uiah.fi/projects/metodi/kirja.doc)

Parhaimmillaan muotoilun tutkimus yhdistää ja kehittää eri alueita oman alansa tutkimuksen kautta.

Iteroivassa prosessissa iteroiva oppiminen kuvaa muotoilun oppimisen prosessia. Muotoilu on kokonaisvaltaista, kehon ja mielen hallintaa vaativaa toimintaa. Kolmiulotteinen maailma tulee pystyä esittämään mallein ja teoksin. Ihmisen kehollisuus, sen tiedostaminen on välttämätöntä. Kauneus on usein kehollista, haptisuutta ja hyviä materiaaleja. Kehollisuuden, fyysisen ymmärtämisen ja käsitteellistämisen kautta muotoilija tuo usein hyvinkin persoonallisia asioita esille, jolloin idean alkuperää tai polkua on vaikea kuvailla. Samoin on oppimisen laita. Kulttuuriopintoihin hakeuduttaessa "hyvän tyyppin" löytäminen on tärkeää. Oppija tarvitsee historian josta hän voi kehittää omaa näkemystään. Tarkoituksella etsitään niitä satunnaisia muuttujia, Jotka luovat uusia näkemyksiä ja muotoja. Ammattikorkeakoulussa opiskelevan muotoilijan tulee saada keinoja vaikuttaa

taktisella tasolla. Hänelle tulee kehittyä taitoja joilla hän pystyy kommunikoimaan muotoilujohdon kanssa. Hänen pitää pystyä esittämään ajatuksensa konseptein ja mallein. Samalla hänellä tulee olla perustaidot sekä materiaalitekhninen tietämys oman alan vaatimuksista. Vaatimukset tällä tasolla kasvavat. Muotoilija on aina tekemisissä jonkinlaisen tuotteen kehityksen kanssa, palvelun tai fyysisten kappaleiden kehityksessä. Kun muotoilu ei ole enää, vähään aikaan, ollut enää vain muodonantoa, vaaditaan tämän ammatinharjoittajilta enemmän myös käsitteellistämisen taitoa sekä tutkimusosaamista. (kuva 2 ja 3)

Koska muotoilun tekeminen ja oppiminen on kuitenkin vielä kehollista, kokemuksellista, siihen liittyvät kiinteästi oppijan aikaisemmat kokemukset. Ajatellaan esimerkiksi hopean muokkausta. Jotta hopeamuotoilija voisi suunnitella hopeaesineitä, tulee hänellä olla vähintään välttävät taidot ja tiedot hopeamateriaalin käyttäytymisestä sekä sen fyysisistä ominaisuuksista. Lisäksi hänellä on varmasti jonkinlaisia kokemuksia vasarasta millä hän todennäköisesti työskentelee, vähintään mallia tehdessään. Oppiessaan sekä vasaroinnin tekniikkaa hän samalla ymmärtää jatkuvasti paremmin materiaalin ominaisuuksia. Ennako-odotukset työskentelystä päivittyvät työn edetessä. Tähän luonnollisesti liittyy lukematon määrä erilaisia kokemuksia, jotka yhdistyvät yhdeksi hopeanmuokkauksen kokemukseksi. Toistaessaan ja tehdessään oppija jatkuvasti syventää osaamistaan sekä saa uusia näkökulmia, nämä johtavat tiedon keskittymiseen juuri siinä aiheessa (hopeanmuokkaus), sekä jatkossa syvempään ymmärtämiseen (kuvat 2 ja 3).

Yksilöllinen oppiminen ei ole motoriikan oppimista. Motoriikan, taidon ja työtavan oppinen kulkee portaittain (kuva 2). Uusi opittu asia voi johtaa seuraavan asian ymmärtämiseen ja se karttuu, kumuloituu. Iteraatio on enemmänkin vapaa prosessi mikä antaa mahdollisuuden erilaisille vaikuttimille muuttaa opittua henkilökohtaisesti tärkeäksi. Siinä voidaan nähdä lähtökohta ja tavoite mutta ei valmista prosessia, kaavaa jolla saadaan ”tempu” tehtyä. Pelkän ”tempukoulun” ylläpitäminen johtaa ennalta arvattaviin lopputuloksiin ja ei ole ammattikorkeakoulun tavoitteiden mukaista. Muotoilun koulutuksessa on toisaalta helppo piiloutua tällaisen valmiiden vastausten taakse. Käsiyöläisyys on syvällä suomalaisessa työnteon kulttuurissa. Iteroivassa oppimisessä ohjaajan merkitys korostuu. Vaikkakaan hän ei esiinny varsinaisena auktoriteettina, on hänellä oltava sitäkin vankempi ja laajempi näkemys opiskeltavasta asiasta. Opiskelija on

tällaisessa mallissa varsin heikoilla, kun hänellä ei välttämättä ole valmista mallia edessään. Opiskelijalta vaaditaan osaamista ennen kaikkea tiedon hankkimisen alueella. Muotoilua tehtäessä kyse voi olla vaikka käden kahvan mitoituksesta tai värien merkityksestä. Hankittuaan tämän tiedon, hän voi jatkaa ja edistää työtään. Ilman näitä uusia informaatioita olisi hän oman käsityksen varassa. Ohjaan on siis ruokittava tässä tapauksessa opiskelijan tiedon nälkää (nälkä kasvaa syödessä). Impulsseja on myös haettava muualta kuin vain oman osaamisen alueelta. Myös ohjaajan on tässä tapauksessa pystyttävä heittäytymään tuntemattomaan. Ohjaajan tehtävänä on vain, oman kokemuksensa turvin, pitää kiinni tavoitteista. Iteroivan oppimisen malli olisi anarkiaa, ellei ole tavoitetta ja päämäärää mihin oppimisella pyritään. Heittäytyminen on alttiiksi asettautumista. Jos opiskelija ja ohjaaja uskovat vain asiaansa, eivätkä asetu sen kanssa alttiiksi vaikuttimille, ei kumpikaan pysty oppimaan uutta. Opiskelija oppii kyllä sen mitä ohjaaja osaa, muttei muuta.

Muotoilun koulutuksessa ammattikorkeakouluilla tulee olla annettavana muutakin kuin oppipolkuja. Aidot vaihtoehdot ja mahdollisuudet kehittyä uskottavaksi ammattilaiseksi ja muiden tutkintojen vertaiseksi on ajankohtaista. Muotoilun merkitys innovaatioiden ja uuden menestyksen moottorina on huomattu. Valitettavasti vaan moni koulutusohjelma voisi taata vieläkin paremmat edellytykset opiskelijoiden sekä oman toimialan menestymiseen. Menestyminen ei tänä päivänä tule yksilöille, vaan kovan yhteistoiminnallisen työn tuloksena, jossa on nähtävissä laajan tutkimuskentän hyväksikäyttöä aina suunnittelusta markkinointiin.

Lähteet:

Lehtovirta, Huusari, Peltola, Tattari 1996. Kasvurenkaita, psykologia ja kehityspsykologia. Toimittanut Airi Parviainen. WSOY. Porvoo

Kuva 2

KORU- JA HOPEAMUOTOILUN OPPIMISKÄSITYKSET

BEHAVIORISTINEN

Koru- ja hopeamuotoilussa mallioppiminen on edelleen pedagoginen väline. Mallioppimisella muotoilun koulutuksessa voidaan muokata asenteita ja opettaa välineiden hallintaa. Mallioppimista voidaan hyödyntää esim. oppijan aikaisemman taitotason kartoittamiseen. (välineiden käyttö: cad, kivenistutus, jalokivitutkimus)

Taidollisessa tekemisessä tekninen kehittyminen vaatii vaiheittaisen etenemisen. Uuden oppiminen edellyttää aikaisemman vaiheen osaamista.

Oppimistulokset ovat teknisissä opinnoissa selkeästi mitattavissa.

Mitattavuuden ja arvioinnin suhde?

Mitattavuus taidollisissa opinnoissa?

Tekniikan oppimisessa tietyt motoriset mallit, jotka takaavat oppimistuloksen.

Motoriset mallit johtavat aina samaan lopputulokseen?

KOGNITIVISTINEN

Koru- ja hopeamuotoilun ammatillinen osaaminen koostuu monesta eri taidollisesta alueesta. Siitä johtuen prosessin tiedostamisen opettaminen ja itsearvioinnin kehittäminen on tärkeää.

Opetus usein keskustelevaa ja erilaisia mahdollisuuksia esille tuovaa.

Valintojen tekemisen motivointi?

Opetus keskustelevaa myös teknisten taitojen oppimisessa?

Muotoilun opetuksessa ongelman asettaminen on lähtökohta. Ongelman ratkaisukyky oppimisen tavoitteena.

Kuinka edistää kykyä nähdä ongelmat?

Koru- ja hopeamuotoilun ammatillisten erityistaitojen soveltamista, ei toistamista.

KONSTRUKTIVISTINEN

Opettajan ja muiden oppijoiden merkitys korostuu muotoilun opetuksessa. Näiden vuorovaikutuksellisuus voi mahdollistaa avoimen oppimisympäristön. Ilman omaa näkemystä ei voi kyseenalaistaa opetusta.

Kuinka edistää näkemyksellisyttä konservatiivisella alalla?

Opetuksen tulos on aina eri tulkintoja.

Muotoilun opetuksessa tavoitteena mahdollistaa oppijan ammatillinen kasvu. Näkemys kehittyy.

KOKEMUKSELLINEN

Tutkimus on muotoilun opetuksen tavoite. Koru- ja hopeamuotoilun opinnoissa tutkimuksellinen ote on usein omakohtaista, materiaalista tai teknistä.

Muotoilun tutkimuksella lyhyt traditio.

Mitä on muotoilun tutkimus?

Taiteen ja muotoilun koulutus uudistusten sydän.

Uuden luomisessa oleellista opetuksen osalta on antaa mahdollisuus epäonnistua.

Saako kivenhioja epäonnistua, saako kivenhionnan opettaja epäonnistua?

Tutkimusta ei voi tehdä, uutta ei voi luoda ilman käsitteellistämistä. Muotoilun opetus tulisi johtaa oppijaa kokeilevaan muotoiluun. Kun muotoilun välineet hallitsee riittävästi ne voi hylätä, silloin ei enää määritellään ennakkoon asiaa, johon taito liittyy. Taiteellinen prosessi mahdollistuu.

<p>Designin edellytykset</p> <p>Strategiset päätökset ja integrointi liiketoimintaan</p>	<p>III STRATEGINEN TASO</p>	<p>konseptisuunnittelu, liiketoimintatietous, näkemyksellisyys ja asioiden yhdistelykyky. Yritysjohdo – yleensä muu koulutus kuin koru- ja hopeamuotoilijan. Visiointikyky ja verkostojen hyväksikäyttö. Markkinointikyky.</p>
<p>Muotoiluprosessin hallinta</p>	<p>II TAKTINEN TASO</p>	<p>tuotanto- ja valmistus menetelmien tuntemus, näkemyksellisyys, yhteistyökyky, tutkimustaidot, konseptisuunnittelu, verkostoituminen</p>
<p>Design substanssi</p> <p>Design</p>	<p>I OPERATIIVINEN TASO</p>	<p>käsityötekniset valmiudet, piirustustaito, materiaalien tuntemus, ideointikyky, 3-D, kolmiulotteisuuden hahmotus, mallinrakentamistaito</p>
<p>MUOTOILUN OSAAMISTASOT</p>		<p>Koru- ja hopeamuotoilun osaamistasot</p>

Kuva 3

YHTEENVETO

Ammattikorkeakoululaki on vaativa. Vasta nyt oppilaitoksilla alkaa löytyä todellisia työkaluja, joilla ne pystyvät vastaamaan tavoitteisiin. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminta on löytämässä omaa identiteettiään, osittain ulkoistettujen mallien kautta. Yhteistyömallit eri laitosten välillä mahdollistavat osaamisalueiden kasvun, jolloin opettaminen ja opiskelu tulevat uskottavammaksi. Myös yritykset kokevat miellyttävämpänä toimia osajaorganisaation kanssa, mikä edesauttaa oppimisen kehittymistä.

Tässä kehittämishankkeessani olen pohtinut ammattikorkeakoulu tasoisen muotoilijan koulutuksen mahdollisuuksia ammattikorkeakoulun organisaatiokulttuurissa. Ammattikorkeakoulujen tutkimus ja tuotekehityksen perusta ja voimavara ovat opiskelijat. Toimintatavat ja tavoitteet eivät ole vielä selkeitä ja opiskelijoiden saavutuksia ei osata hyödyntää. Tällä tarkoitan oppilaitosten perimmäistä tarkoitusta: kehitys ja hyvinvoinnin lisääminen. Ammattikorkeakoulu ei varmastikaan tarvitse epäselvää, tutkimista tutkimuksen vuoksi, vaan todellista toimintaa mikä voi johtaa johonkin hyvään. Opiskelijoissa on myös uusien yritysten ja yrittäjyyden siemen. Ammattikorkeakoulut ovat omalla tavallaan myös paljon vartijana tässä, toimintatapojen ja prosessien kouluttajana. Yrittäjyyteen johtaa usein innovaatio ja keksintö, jolla on arvoa. Koulutuksessa tulee painottaa mahdollisuutta synnyttää innovaatioita, vahvistaa taitoja, jotka edesauttavat innovatiivisen yrittäjähenkisen oppimisen. Innovatiiviselle toiminnalle on ominaista alojen osaamisen yhdistäminen, uudelleen näkeminen. Iteroivassa oppimisessä on sama lähtökohta. Asioiden yhteentörmäyksessä voi syntyä uutta ja merkityksellistä. Hetki, jolloin tämä uusi näyttäytyy voi olla hyvin lyhyt, (vrt. luonnontiede) jolloin oppimisen ohjaajalta vaaditaan reagoitakykyä oppimisen arviointiin. Muotoilun kvalifikaatiot monipuolistuvat, myös muotoilun opetuksen ja oppimisen on monipuolistuttava. Näiden esseiden pohjalta koen ammatillisen opettajuuden kehittyvän kohti tutkivaa opettajuutta. Se mahdollistaisi moniarvoisen toiminnan kunkin oppimisen teeman ympärillä.